

2. Хмельничий Л.М., Вечорка В.В. Генотипові та паратипові чинники впливу на ознаки молочної продуктивності корів української чорно-рябої молочної породи. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2014. Вип. 7 (26). С. 87–90.

3. Войтенко С.Л., Карунна Т.І., Шаферівський Б.С., Желізняк І.М. Вплив генотипових та паратипових факторів на реалізацію молочної продуктивності корів. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво»*. 2019. Вип. 1–2 (36–37). С. 21–26.

4. Папакіна Н.С. Архангельська М.В., Кушнеренко В.Г. Зв'язок сервіс-періоду з молочною продуктивністю корів ДП ДГ «Асканійське». *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. Херсон : Вид. дім «Гельветика», 2019. Вип. 105. С. 180–185.

5. Ляшенко Г.Д. Формування господарські корисних ознак корів залежно від походження за батьком. *Розведення і генетика тварин*. 2017. Вип. 54. С. 50–58.

6. Олешко В.П. Ефективність використання бугаїв-плідників у племінних стадах молочної худоби. *Розведення і генетика тварин*. 2010. Вип. 44. С. 135–139.

7. Даньків В.Я., Дяченко О.Б., Когут М.І. Продуктивність корів-первісток симентальської комбінованої (молочно-м'ясної) породи залежно від походження за батьком. *Передгірне та гірське землеробство і тваринництво*. 2018. Вип. 64. С. 155–161.

УДК 636.01.04:636.7

DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2021.121.18>

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ПІД ЧАС ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВИХ ТА ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ

Євстафієва Ю.М. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва та кінології,
Подільський державний аграрно-технічний університет

Бучковська В.І. – к.с.-г.н.,

асистент кафедри технології виробництва продукції тваринництва та кінології,
Подільський державний аграрно-технічний університет

У статті наведено результати теоретичного дослідження питання правил використання службових собак під час оперативно-розшукових і профілактичних заходів. Собака завжди був і залишиться найкращим другом, надійним і вірним помічником свого господаря. У глибоку давнину люди одомашнили його й навчили виконувати різноманітні робочі команди. Сторожові собаки допомагають людям пересуватися важко прохідною місцевістю та перевозять необхідні вантажі. Також собак застосовують як сторожових, для охорони стад домашньої худоби, захисту від хижаків та охорони господарства й житлових і нежитлових будівель. На кордонах собаки несуть вірно свої обов'язки, затримують злочинні угруповання, розшукують наркотичні й вибухові засоби, а також працюють зв'язківцями й санітарами й рятувальниками під час нещасних випадків.

На тепер кінологічні служби та їх підрозділи існують при Національній поліції України, Національній гвардії України, Державній прикордонній службі, Державній службі України з надзвичайних ситуацій. Їх собаки є єдиним цілим зі своїм провідником – кінологом. Працівники кінологічних служб разом зі своїми підопічними беруть участь в оперативних, розшукових і профілактичних заходах, які проводяться органами виконавчої влади й військовими угрупованнями. Отже, питання особливостей використання службових собак

під час оперативно-розушукових і профілактичних процесів досить актуальне. Кінологи разом зі слідчими або іншими учасниками оперативно-розушукової групи за результатами отриманих даних, які встановлюють під час огляду місця події, визначають користь від застосування службового собаки. Якщо на місці події виявлено сліди декількох осіб, то розшукового собаку застосовують до кожного індивідуально або використовують кілька розшукових собак одночасно.

Якщо під час проведення розшуково-оперативних подій або слідчих дій, обходів, оглядів місцевості, патрулювання, огляду транспорту, будівель, приміщень, фермерських господарств та інших досліджуваних об'єктів собака знайшов знаряддя злочину або розшукуване майно, вибухові речовини, предмети, зброю, боеприпаси, наркотичні й психотропні речовини, людські трупи та їх останки або інші речові докази, привів до місця знаходження особи до чи після вчинення того чи іншого правопорушення (будинок, квартира, транспорт, фермерське господарство) або допоміг іншим службам у встановленні чи затриманні осіб-правопорушників, собакам зараховується результат.

Ключові слова: пошук, собака, кінологічний центр, заходи, кінолог.

Yevstafieva Yu.M., Buchkovska V.I. Specific features of using service dogs during operational-investigative and preventive activities

The article presents the results of a theoretical study of the rules of using service dogs during operational and investigative and preventive measures. The dog has always been and will remain the best friend, reliable and faithful helper of its owner. In ancient times, people domesticated and taught them to perform various work commands. Watch dogs help people to move through difficult terrain and transport the necessary goods. Also, dogs are used as sentinels, to protect livestock herds, to protect against predators and to protect farms and residential and non-residential buildings. At the borders, dogs carry out their duties correctly, detain criminal groups, search for drugs and explosives, and work as liaison officers and paramedics and rescuers in the event of an accident.

Today, dog services and their units exist under the National Police of Ukraine, the National Guard of Ukraine, the State Border Guard Service, the State Emergency Service of Ukraine, their dogs are one with their guide – a dog trainer. Employees of canine services together with their dogs under care take part in operative, search and preventive measures carried out by executive bodies, by military groups. Thus, questions about the peculiarities of the use of service dogs during operational and investigative and preventive processes are quite relevant. Cynologists, together with investigators or other members of the operational and investigative team, based on the results of the obtained data, which are established under the inspection of the scene, determine the benefits of using a service dog. If traces of several persons are found at the scene, the search dog is applied to each individually or several search dogs are used simultaneously.

If during search operations or investigative actions, patrols, inspections, inspections of vehicles, buildings, premises, farms and other objects under investigation the dog found a tool of crime or wanted property, explosives, objects, weapons, ammunition, narcotics and psychotropic substances, human corpses and their remains or other physical evidence, showed the location of a person before or after the offense (house, apartment, transport, farm) or assisted other services in identifying or detaining offenders, dogs are credited the result.

Key words: search, dog, dog training center, events, dog trainer.

Постановка проблеми. Для людини собака назавжди залишиться найкращим другом, надійним помічником і вірним супутником. Собак здавна приручили й стали використовувати як робочу силу для виконання різноманітних робіт. Їздові собаки використовуються для пересування важко прохідною місцевістю, а також для перевезення вантажу. Сторожових собак використовують для охорони стад домашньої худоби, захисту їх від хижаків, охорони важливих господарських об'єктів і житлових будівель. Службові собаки успішно несуть службу на кордоні, допомагають затримувати злочинців, розшукувати наркотики й вибухові речовини, виконують обов'язки зв'язківців і санітарів, рятують потопаючих, розшуковують потерпілих у завалах після землетрусу й занесених сніговими лавинами у горах і так далі [2; 4].

Кінологічні служби та їх підрозділи існують при Національній поліції України, Національній гвардії України, Державній прикордонній службі, Державній службі

Україні з надзвичайних ситуацій. Собаки невіддільні від своїх провідників – кінологів. Кінологи разом зі своїми службовими підопічними можуть брати участь в оперативних, розшукових і профілактичних заходах, які проводяться іншими органами виконавчої влади чи військовими угрупованнями. Отже, питання особливостей застосування службових собак під час оперативно-розшукових і профілактичних заходів досить актуальне.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням особливостей застосування службових собак під час оперативних, розшукових і профілактичних заходів у сучасній літературі й інтернет-ресурсах приділено досить мало уваги. Слід відзначити праці таких вітчизняних дослідників, як В.А. Бурлака, С.В. Серховець та інші, які зробили вагомий внесок до досліджуваного питання. Із закордонних дослідників питанням займалися Hill Kenneth, Syrotuck William, які приділяли значну увагу використанню службових собак під час оперативно-розшукових і профілактичних заходів.

Постановка завдання. Мета статті – провести теоретичне дослідження питання особливостей застосування службових собак під час оперативних, розшукових і профілактичних заходів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Автотранспорт чергової частини того чи іншого підрозділу поліції доставляє кінологів разом зі своїми службовими собаками до місця події чи проведення інших заходів. Після завершення операції також забезпечують їх повернення. Кінолог на місці несення служби та під час повернення зі служби має перебувати праворуч від собаки, яка знаходиться на короткому повідку без намордника. На місце огляду події до прибуття кінолога зі своїм вихованцем нікого не пускають, як виключення – збереження речових доказів та інших предметів, що мають значення у справі, або в експериментальних випадках (повінь, пожежа, можлива зміна обставин, знищення слідів тощо).

Кінологи разом зі слідчими або іншими учасниками оперативно-розшукової групи за результатами отриманих даних, які встановлюють під час огляду місця події, визначають користь від застосування службової собаки. Якщо на місці події виявлено сліди декількох осіб, то розшукову собаку застосовують до кожного індивідуально, або використовується кілька розшукових собак одночасно [6].

Якщо правопорушника необхідно переслідувати тривалу (5–10 км) відстань від місця, де собака припинив впевнено відпрацьовувати слід, то використовується інший розшуковий собака.

Для встановлення місцезнаходження підозрюваного або потерпілого до моменту вчинення кримінального правопорушення можуть застосовуватися «зворотним слідом» (маршрут переміщення правопорушника чи потерпілого до місця події) розшукові собаки. Залежно від конкретної ситуації собак використовують у наморднику чи без нього, на довгому або короткому повідку. На довгому повідку в спеціальній слідовій шлейф з світловідбивальними ідентифікуючими написами використовують для відпрацювання сліду розшукового собаку без намордника. За потреби (наприклад, відпрацювання сліду в лісі) собаку можна відпускати без повідка та шлейфу (нашийника). Собака, який долає велику відстань, може втратити слід, тоді кінолог повертається на місце події та починає використовувати собаку знову, впевнившись у правильності визначення вихідної точки. Щоб підсилити запах, собаці дають обнюхати речі або предмети, які залишають правопорушники на місці події (взуття, одяг, головні убори й інше) [2; 6].

Собаки під час роботи за слідом слідчо-оперативної групи рухаються за кінологом на відстані 20–25 кроків, оглядаючи прилеглу місцевість із метою виявлення

слідів, знярядь кримінального правопорушення, інших предметів, які можуть стати доказами, а також для попередження нападу.

Упевнившись у відсутності видимих слідів особи на місці події, випускають собаку на місцевість для самостійного пошуку запахового сліду (обшук місцевості). Перед початком застосування собаки необхідно обов'язково впевнитися (проведенням опитування свідків чи потерпілих осіб), що на місці обстеження після вчинення злочину не було нікого.

Для проведення вибірки людини з групи людей за запахом слідів використовуються службові собаки із загубленою на шляху слідування порушника речі або залишеними речами на місці вчинення кримінального правопорушення. Для вибірки за запахом речей, залишених на місці події (у разі їх ідентифікації) застосовуються службові собаки. Під час затримання осіб, які вчинили злочин, або чинять замах і намагаються втекти, застосовуються службові собаки. Згідно з планом оперативно-розшукових заходів визначається потреба застосування собак, в тому числі на місці – старшим оперативної групи (старшим наряду патруля) [5].

Кінолог під час проведення операцій із затримання озброєної особи чи несення служби в районі проведення антитерористичної операції має бути одягнений у захисний куленепробивний жилет і шолом відповідного класу захисту. Рекомендовано одягати залежно від обставин для захисту його життя службового собаку в спеціальний куленепробивний жилет.

Кінолог за командою старшого оперативної групи або в разі крайньої необхідності, коли правопорушник чинить опір або намагається втекти, самостійно пускає собаку на затримання особи.

Службовий собака для затримання правопорушника пускається без повідка, намордника і нашійника, як правило, після попередження не менше двох разів: «Стій (Виходь)! Пускаю собаку!». У разі певної відстані або в разі скупчення великої кількості людей попереджувальні команди роблять із використанням гучномовця або інших пристроїв для підсилення голосу. Кінолог залежно від обставин, які складуться, має надати час, достатній для припинення злочину (правопорушення) та виконання наказу. Собаку пускають без попередження в разі спроби вчинення збройного нападу на працівників поліції, громадян або охоронювані об'єкти, затриманні особливо небезпечних або озброєних осіб, звільненні заручників [6].

Декілька добре натренованих собак, які мають добру хватку й не бояться пострілів, застосовують під час затримання особливо небезпечних, озброєних осіб. Для уникнення втрати собаки не слід пускати його для затримання правопорушника, якщо той знаходиться в схованці й відстрілюється. У такому випадку необхідно відвести вогонь в інший бік, а собаку пустити з тилу чи флангу або дочекатися відходу правопорушника. Собаку на затримання забороняється пускати, якщо в такий момент між собакою та правопорушником перебувають сторонні особи, а також якщо злочинні дії або опір правопорушника вже припинено. Під час припинення незаконних зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій ненасильницького характеру, які не порушують роботу транспорту, зв'язку, підприємств, установ та організацій заборонено застосовувати службових собак.

Собака пускається для затримання за вказівкою старшого групи під час проведення операції із затримання правопорушника в житловому приміщенні, але за умови, що в приміщенні відсутні сторонні особи. Собака пускається для затримання з відстані, що забезпечує ефективність затримання, особисту безпеку членів оперативної групи та інших не причетних до вчиненого кримінального правопорушення осіб. Під час затримання озброєної особи допускається одночасне

застосування службового собаки й спеціальних хімічних засобів із метою ефективніших дій оперативної групи. Собака й інші працівники поліції працюють у спеціальних автономних системах дихання (протигазах) для захисту від впливу хімічних речовин, диму, чадного газу тощо [6].

До жінок з явними ознаками вагітності, осіб літнього віку або з вираженими ознаками інвалідності й малолітніх забороняється застосовувати службових собак, крім випадків учинення групового нападу, що загрожує працівникам поліції, життю та здоров'ю людей або збройного опору чи збройного нападу; у приміщеннях і на земельних ділянках, закріплених за дипломатичними, консульськими й іншими представництвами іноземних держав, за винятком випадків, коли від їх представників надійде прохання або дозвіл на застосування собак проти правопорушників; у лікувальних і дитячих закладах; у навчальних закладах і публічних місцях, якщо від цього можуть постраждати сторонні особи. Огляд приміщень і місцевості з метою виявлення осіб, які могли випадково отримати тілесні ушкодження, використовують після застосування службових собак. Осіб, яких затримали з використанням службового собаки, ретельно оглядаються. Водночас вживаються заходи безпеки від нападу затриманого, надавши собаці команду «Охороняй!» і заливши собаку на відстані двох-трьох кроків від затриманого для контролю за його поведінкою [6].

Медичних працівників викликають, коли собакою нанесено рвані рани, сильні укуси затриманому, а працівники поліції зобов'язані надати йому долікарську допомогу до приїзду швидкої допомоги.

Якщо під час проведення розшуково-оперативних подій або слідчих дій, обходів, оглядів місцевості, патрулювання, огляду транспорту, будівель, приміщень, фермерських господарств та інших досліджуваних об'єктів собака знайшов знаряддя злочину або розшукуване майно, вибухові речовини, предмети, зброю, боеприпаси, наркотичні й психотропні речовини, людські трупи та їх останки або інші речові докази, привів до місця знаходження особи до чи після вчинення того чи іншого правопорушення (будинок, квартира, транспорт, фермерське господарство) або допоміг іншим службам у встановленні чи затриманні осіб-правопорушників, собаці зараховується результат.

Кінолог із собакою прямує під час конвоювання особи пішим ходом за конвойованим на відстані двох-трьох метрів, забезпечує нагляд за ним, водночас між конвоїром, собакою та конвойованим не повинні знаходитись інші учасники наряду. Собака за командами «Поряд!», «Охороняй!» має прямувати на короткому повідку чи без нього без намордника зліва, контролюючи дії затриманого. Кінолог із собакою під час конвоювання порушника в автомобілі й інших транспортних засобах розміщуються в місці, з якого зручніше вести нагляд за конвойованим і швидко застосувати собаку в разі спроби вчинення втечі або нападу на конвой. Як правило, під час несення патрульної служби в пішому чи рухомому патрулі використовуються патрульно-розшукові собаки, які відповідають визначеним нормам підготовленості. Залежно від обставин, що складуться, можуть залучатися працівниками патрульної поліції розшукові чи спеціальні собаки [7].

Під час патрулювання вулиць населених пунктів, житлових кварталів, парків, скверів, пустирів, лісопаркових зон, кладовищ та інших ділянок місцевості залучаються кінологи з патрульно-розшуковими собаками з метою виявлення та затримання осіб, які належать до кримінального середовища, попередження та припинення кримінальних правопорушень або розкриття злочинних посягань по гарячих слідах. Для охорони затриманих та осіб, які перебувають під вартою,

а також під час проведення слідчих дій за їх участю використовуються патрульно-розшукові собаки [6; 7].

У місцях із масовими скупченнями людей, у потягах забороняється патрулювання зі службовими собаками без намордників. Заборонено залишати собак без нагляду або передавати собак іншим особам під час патрулювання. Для встановлення місцезнаходження та пошуку трунів (людських останків) використовують службових собак. Собаки є надійними помічниками під час перевірок оперативної інформації про вчинення вбивства з подальшим приховуванням трупа, а також у разі виявлення розчленованого трупа для пошуку інших частин тіла.

Кінолог на місці події після завершення роботи зі службовим собакою складає акт у двох примірниках про застосування службового собаки. Один примірник долучається слідчими до матеріалів кримінальної справи, а другий екземпляр залишається в кінологічному підрозділі. Також складають або рапорт (у раз невикористання), або довідку про результати застосування службового собаки з обов'язковим вказуванням причини невикористання собаки. До журналу обліку виїздів кінологів заносяться результати виїзду (виходу) кінолога зі службовим собакою. Журнал знаходиться в черговій частині підрозділу або в чергового кінолога в кінологічному центрі.

Висновки і пропозиції. Отже, питання особливостей застосування службових собак під час профілактичних, розшукових та оперативних операцій на тепер актуальне, проте не досить вивчене. Необхідно надалі провести детальніший аналіз використання службових собак під час оперативно-розшукових і профілактичних заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кінологія: утримання та годівля собак : навчальний посібник / В.А. Бурлака та ін. ; Під ред. В.А. Бурлаки. Житомир : Видавництво «Волинь», 2004. 412 с.
2. Євстафієва Ю.М., Бучковська В.І. Використання службових собак для забезпечення публічної безпеки і порядку та протидії злочинності. *«Актуальні проблеми кримінального права, процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності»* : тези IV Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Хмельницький, 26 лютого 2021 р. Хмельницький : Національна академія державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, 2021. С. 85–88. URL: https://nadpsu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/konferentsiya_ord_2021.pdf.
3. Євстафієва Ю.М., Бучковська В.І. Теоретичні аспекти організації годівлі службових собак. *Таврійський науковий вісник. Серія: Сільськогосподарські науки*. 2020. Вип. 116. Частина 1. С. 148–153. DOI: <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2020.116.1.20>. URL: http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/116_2020/part_1/22.pdf.
4. Цвігун А.Т., Бучковська В.І., Євстафієва Ю.М. До історії кінології. *Наукові доповіді НУБіП України*. 2020. № 2 (84). DOI: <http://dx.doi.org/10.31548/dopovidi2020.02.016>. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Dopovidi/article/view/14007>.
5. Особливості застосування кінологічної служби в розкритті злочинів *Офіційний вебсайт Національної академії внутрішніх справ*. URL: <https://www.naiu.kiev.ua/news/osoblivosti-zastosuvannya-kinologichnoyi-sluzhbi-v-rozkritti-zlochiv.html>.
6. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України : Наказ № 1145 від 01 листопада 2016 р. / Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text>.
7. Про затвердження Інструкцій з організації діяльності кінологічних підрозділів ДСНС : Наказ № 597 від 11 липня 2018 р. / Міністерство внутрішніх справ України. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/372322___372387.